

Sublimno vezivo družbe

Morda lahko rečemo, da so povečana vlaganja v izobraževanje – tako v sektorju, za katerega praviloma skrbi država, kot tudi v sektorju, predvsem izobraževanja odraslih, kjer se uveljavljajo propulzivne gospodarske veje na eni strani in hkrati narašča obseg tako imenovanega zunajfunkcionalnega izobraževanja na drugi strani – pač odgovor na znatne spremembe v družbeni reprodukciji. Pri tem je vse to izobraževanje izpostavljeno tudi nerealno visokim pričakovanjem glede na njegove zmožnosti reševanja in blažitve kvalitativno novih socialnih problemov, porojenih z nepredvidljivimi strukturnimi spremembami v vrsti družbenih sfer, začeni s proizvodnimi tehnologijami, osrednjim mestom informacijskih agregatov in s tem rasti ekonomske moči na nekoč marginalnih področjih dejavnosti, denimo, kulture, medijev, mode ipd.

Razpadanju enotnosti ideologije v razmerju s spreminjanjem stopnje vpliva posameznih družbenih skupin in transformacij samih teh skupin, je dramatični padec komunizma zadal samo še končni udarec s tem, da je odpadel zunanji homogenizirajoči vpliv na politično artikulirani del ideologije. Sicer pa so enotnost ideološkega polja že prej od znotraj razjedla nova družbena gibanja, spremenjeni življenjski stili in množična kultura informacijske družbe, ki pravzaprav sodijo v kategorijo potrošniške družbe. O tem manifestnem učinku bi lahko govorili pravzaprav na obeh straneh nekdanje železne zavese. Vendar pa je jasno, da družbenih sprememb, kakršne so se zgodile v nekdanjih socialističnih državah, ne moremo enačiti s pojmi o spreminjanju družbe, kakršni so se oblikovali na Zahodu v obdobju od šestdesetih let naprej. Medtem ko na Zahodu lahko govorimo o vendarle evolutivnem procesu, kakršen je bil mogoč npr. v skladu s Parsonsovo formulo diferenciacijske in adaptacijske sposobnosti liberalnodemokratske družbe, pa družbene spremembe na Vzhodu – kljub prejšnjim medlim poskusom adaptacije in dvomljivim reformam – karakterizira preskok, razpad kohezivnosti ideologije in s tem povezano trganje družbenih vezi. Težave, ki jih imajo vse bivše socialistične družbe z implementacijo liberalne demokracije in tržnega gospodarstva, presegajo vsakršne napovedi in uhajajo teoretski konceptualizaciji.

Bolj zaželeno kot dejanska materialna plat družbenih sprememb na poti v že prepoznano *informacijsko družbo* je bila v teh družbah prav gotovo pomemben zaviralni faktor tudi na področju spreminjanja šolskega sistema. Hkrati je bil opazen razpad enotnosti ideologije kot sublimnega veziva družbe, s tem pa v »neskončnem« procesu institucionalizacije demo-